

Handel, toegevoegde waarde en leveringszekerheid – de Nederlandse zuivelsector

Handel, toegevoegde waarde en leveringszekerheid – de Nederlandse zuivelsector

*Opgesteld door de Nederlandse Zuivel Organisatie in afstemming
met IDH*

dutch dairy association

De Nederlandse zuivelsector vormt één van de grootste en meest vitale landbouwsectoren in Nederland en levert een belangrijke bijdrage aan de Nederlandse economie. Zij heeft een sterke marktpositie in de EU en in de wereld. Op meerdere terreinen is zij een koploper en een voorbeeld voor andere landen. De sector heeft een ijzersterk imago en goede toegang tot belangrijke (groei)markten. Dat is te danken aan de onderscheidende kwaliteit van de producten en de hoge voedselveiligheidseisen. Daarvoor wordt de Nederlandse zuivelsector wereldwijd gewaardeerd.

De zuivelsector is één van de weinige maakindustrieën van Nederland die een product kan maken van enkel Nederlandse agrarische grondstoffen. De rauwe melk komt van Nederlandse melkveehouders en wordt in Nederland verwerkt tot een scala van zuivelproducten (denk aan kaas, melkpoeder, kindervoeding en ingrediënten voor andere voedselproducten). De 53 Nederlandse zuivelfabrieken zijn over heel Nederland verspreid. Ze liggen dicht bij de melkveebedrijven zodat de rauwe melk snel verwerkt kan worden. Dat is belangrijk omdat melk een bederfelijk voedselproduct is, dat snel moet worden verwerkt. De melkaanvoer schommelt de laatste jaren rond de 13 tot 14 miljard kg melk per jaar en wordt voor een groot deel verwerkt tot kaas.¹

De Nederlandse zuivelproducten blijven vooral in de regio, met naast onze eigen binnenlandse markt (40%) Duitsland, België en Frankrijk als belangrijkste afzetmarkten. 25% van de Nederlandse zuivelproducten vindt zijn weg naar klanten en consumenten over de grenzen van de Europese Unie.

De Nederlandse melkaanvoer is de laatste 10 jaar sterk gegroeid, dat heeft te maken met de afschaffing van het systeem van Europese melkquotering (per 31 maart 2015). Daarnaast is de mondiale vraag naar zuivelproducten toegenomen. Dat wordt veroorzaakt door een toename van de wereldbevolking, die bovendien welvarender wordt en daardoor meer geld heeft voor duurdere voedselproducten. Het aanbod van zuivel uit Nederland wordt daarom goed geabsorbeerd. De verwachting is dat de vraag naar zuivelproducten in de toekomst meer gaat toenemen dan het aanbod.

Voedingswaarde van zuivel

Zuivel speelt een belangrijke rol in een gevarieerd, evenwichtig voedingspatroon en draagt bij aan een gezonde levensstijl. Zuivel is een bron van waardevolle voedingsstoffen. Het levert een grote bijdrage aan de inname van belangrijke dagelijkse voedingsstoffen, zoals calcium, vitamine B2 en B12 en eiwitten van hoge kwaliteit. Eén glas melk levert van de aanbevolen dagelijkse hoeveelheid: 25% vitamine B2, 35% vitamine B12, 30% calcium en 30% fosfor.

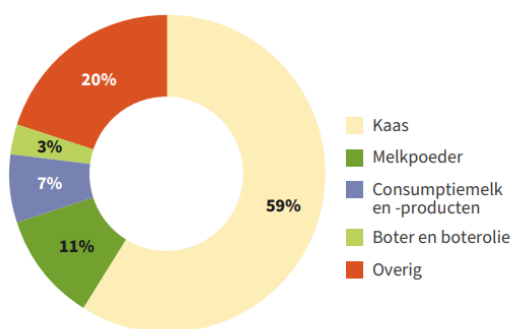
Overal ter wereld wordt zuivel gegeten en gedronken, maar de hoeveelheid zuivelconsumptie verschilt.² Dat hangt samen met de beschikbaarheid en de prijs van zuivelproducten. Nederlanders houden van zuivel. Boter, kaas en melk zijn onlosmakelijk verbonden met onze dagelijkse voeding en het product is verweven met onze eetcultuur. 97% van de Nederlanders eet en drinkt zuivel, waarvan 58% dagelijks³. Naast Nederlandse zuivel, worden ook veel zuivelproducten van onze burens in Nederland gegeten en gedronken. Er is een breed aanbod te vinden in het zuivelschap van de supermarkt. Er valt veel te kiezen.

Wat maken we van Nederlandse melk

Melk is een product dat bestaat uit tal van waardevolle grondstoffen. De belangrijkste grondstoffen in melk zijn eiwitten, vetten, lactose en andere waardevolle ingrediënten. Daarvan worden verschillende zuivelproducten gemaakt. Zo heb je bijvoorbeeld bij de productie van boter de melkvetten nodig maar van het bijproduct magere melk, worden weer andere zuivelproducten gemaakt, zoals bijvoorbeeld mager melkpoeder. Daarnaast is zuivel zelf een belangrijk ingrediënt voor vele andere voedselproducten (denk aan koekjes, chocolade, maar ook medicijnen kunnen zuivelcomponenten bevatten).

De Nederlandse zuivelindustrie verwerkte in 2023 ongeveer 13,9 miljard kg melk, evenveel als in 2022. Circa 59% daarvan werd aangewend om kaas te maken. Van de overige melk werd melkpoeder, boter en boterolie, consumptiemelk en -producten en andere zuivelproducten gemaakt (zie figuur 1). Niets van de ingrediënten in de melk gaat verloren.

Figuur 1: Verdeling verwerking rauwe melk in producten

Bron: "Zuivel in zicht – editie 2023" ZuivelNL

Belang van de Nederlandse zuivelsector voor een zuivelproductie met hoge kwaliteit en met een lage milieu en klimaatfootprint

Nederlandse zuivelproducten staan wereldwijd bekend om hun hoge kwaliteit en bewezen voedselveiligheid. Dat is het resultaat van een uniek ketenkwaliteitssysteem en nauwe samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen. De hoge kwaliteit van de Nederlandse zuivelproducten wordt internationaal gewaardeerd.⁴

Zuivelproductie en Nederland zijn onlosmakelijk en lang met elkaar verbonden. Zij kennen een historie vanaf de middeleeuwen. Het vakmanschap van Nederlandse melkveehouders, in de zuivelindustrie en in toeleverende sectoren is daarbij bepalend voor de succesvolle ontwikkeling van de sector. Door decennialange samenwerking in het cluster van wetenschap, melkveehouders, bedrijven en overheid behoort het Nederlandse zuivelcomplex tot de koploper in de wereld als het gaat om innovatiekracht en het ontwikkelen van nieuwe kennis⁵. In Nederland bevinden zich enkele van 's werelds toonaangevende onderzoeksinstituten op het gebied van zuivel: Wageningen University & Research, NIZO Food Research en Qlip zorgen er voor dat de beste en nieuwste methoden worden toegepast. Ons land beschikt bovendien over innovatieve bedrijven die diensten leveren aan de partijen in de zuivelwaardeketen en veel investeren in R&D gerelateerd aan de ontwikkelingen in de zuivelsector. Met die kennis kan de sector een belangrijke bijdrage leveren in het efficiënter en duurzamer inrichten van de wereldwijde voedselproductie. Dat doet zij door onder meer kennis, technologie en concepten te exporteren.

Dat geldt ook voor de kennis en kunde met betrekking tot duurzame zuivelproductie. Een recent voorbeeld hiervan is de bijdrage die Nederlandse experts hebben geleverd aan de ontwikkeling van een Life Cycle Analysis klimaat footprint⁶, een methode die is ontwikkeld door de International Dairy Federation⁷ en mondiaal als leidraad kan worden gebruikt voor het berekenen van je klimaatfootprint.

De productie van zuivel vindt overal ter wereld plaats, maar in landen waar de klimatologische omstandigheden gunstig zijn voor het houden van koeien, wordt de meeste melk geproduceerd. Een koe houdt niet van extreme warmte, >20 graden Celsius krijgt ze last van hittestress en produceert zij minder melk. Haar rantsoen in Nederland bestaat voor het overgrote deel uit gras en zij heeft behoefte aan veel, schoon water. De gebieden met gunstige klimatologische omstandigheden, kortom de plek waar koeien goed gedijen, spelen een belangrijke rol in de wereldwijde productie van zuivel. Dit kan in deze landen ook tegen een lagere footprint, omdat de omstandigheden hier het beste zijn voor het houden van koeien. Dat is belangrijk om ook de groeiende wereldbevolking van duurzaam en gezond voedsel te voorzien.

Belang van de zuivelsector voor de Nederlandse economie

De totale agri en foodsector draagt in 2023 €65,7 miljard toe aan de Nederlandse economie, waarvan €9,8 miljard wordt bijgedragen door de zuivelsector (figuur 2).

Figuur 2: Bijdrage zuivelsector aan de Nederlandse economie, 2023

Bron: "Zuivel in zicht – editie 2023" ZuivelNL

De totale opbrengst van het Nederlandse zuivelcomplex is aanzienlijk voor de Nederlandse economie en bedraagt €27,3mld. Deze totale productie bestaat uit €11,1mld directe bijdrage door de omzet van de zuivelverwerkers, €12,7mld aan indirecte productie gegenereerd via de toeleveringsketen en tot slot €3,4mld aan afgeleide productie door loonbesteding.

In 2023 droeg de Nederlandse zuivelsector naar schatting €8,3 miljard in bruto toegevoegde waarde bij aan de Nederlandse economie.⁸

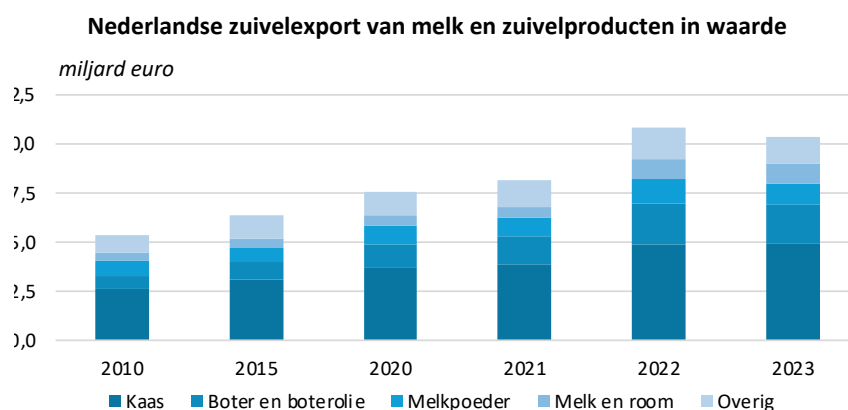
Sinds 2019 hebben Nederlandse zuivelverwerkers in totaal €1,6mld geïnvesteerd in directe kapitaalinvesteringen via leveranciers in Nederland, resulterend in een totale bruto toegevoegde waarde van €1,6mld. Dit omvat een totale kapitaalinvestering van €0,3mld in 2023, welke een bruto toegevoegde waarde en werkgelegenheidsbijdrage heeft gegenereerd in de Nederlandse economie.

De Nederlandse zuivelsector is voor Nederland een economische factor van belang, die bijdraagt aan een sterk innovatieklimaat en aan een vitaal platteland. De sector ondersteunt banen in de gehele toeleveringsketen en de bredere economie. Naast elke melkveehouder zijn 5 andere mensen in het zuivelcomplex aan het werk.⁹

Handel - Export

De Nederlandse zuivelproducten worden over de hele wereld afgezet. De groei van de export vanaf 2010 (zie figuur 3) laat zich verklaren door de groei van de melkproductie in Nederland door de afschaffing van het systeem van de Europese melkquotering. Hierdoor kwam aanzienlijk meer melk op de Nederlandse markt die verwerkt kon worden tot Nederlandse zuivelproducten. De afzet van de zuivel vormt geen probleem omdat er een groeiende mondiale vraag naar zuivel is (groeiende wereldbevolking en rijker wordende wereldbevolking).

Figuur 3: Ontwikkeling van de Nederlandse zuivelexport van melk(-producten) in waarde

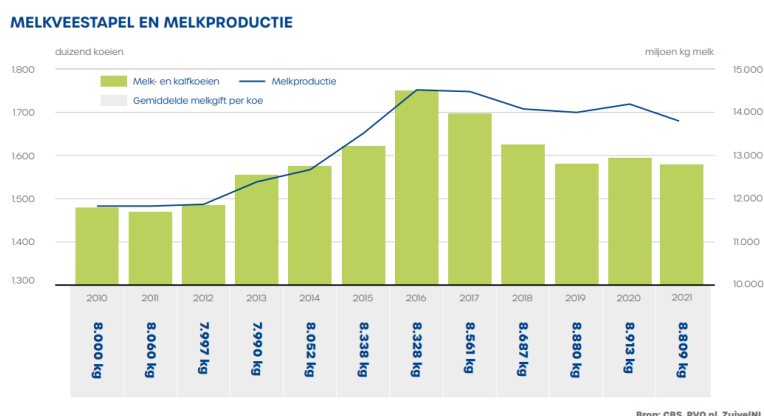

Bron: ZuivelNL

Kaas is traditioneel het belangrijkste zuivelproduct dat wordt geëxporteerd. In 2023 was kaas goed voor bijna de helft van de totale Nederlandse uitvoerwaarde van zuivel. Nederland produceert zo'n 4% van de mondiale kaasproductie in de wereld.¹⁰

De ontwikkeling van de melkproductie sinds 2015 is weergegeven in de grafiek van figuur 4 en in een tabel van figuur 5 is de ontwikkeling van 2015-2023 weergegeven.

Figuur 4 grafiek ontwikkeling sinds 2010-2021

Bron: ZuivelNL "Zuivel in cijfers editie 2022"

Het aantal melk/kalkoeien is in de jaren afgenomen, maar door de toename van de melkgift per koe, is de totale productie van Nederlandse rauwe melk iets afgenomen, maar heeft zich daarna hersteld.

Figuur 5: Ontwikkeling van de melkproductie, melkproductie per koe en aantallen melk-/kalkoeien 2015-2023

MELKPRODUCTIE EN MELKVEESTAPEL					
	2015	2020	2021	2022	2023
Melkproductie (miljoen kg)	13.886	14.550	14.217	14.534	14.650
Melk- en kalkoeien (x 1.000)	1.622	1.593	1.571	1.571	1.574
Melkgift per koe (kg)	8.562	9.133	9.048	9.253	9.309

Bron: CBS, RVO, ZuivelNL

Bron: ZuivelNL

De verwachte ontwikkeling van de melkaanvoer 2024-2035 in Nederland is echter dalend, waarbij prognoses uitwijzen dat de daling met 1% of meer per jaar zal zijn. De daling is het resultaat van ingezet EU en NL-beleid voor reductie emissies die impact hebben op milieu en klimaat.

Bestemmingen van de export

Europese Unie: het gros van de Nederlandse zuivel blijft in Europa (75%) en wordt afgezet op de interne markt.

De EU is van oudsher en met afstand de belangrijkste afzetregio voor Nederlandse zuivelproducten. In 2023 vertegenwoordigden de leveringen aan de EU-lidstaten een waarde van bijna € 7,6 miljard, ruim 73% van de totale uitvoerwaarde. Als ook rekening gehouden wordt met de overige Europese landen, dan is dit aandeel zelfs 77%. Alleen al de buurlanden België en Duitsland, samen met Frankrijk, zijn goed voor een waarde van € 5,4 miljard. Dit is meer dan 52% van de totale Nederlandse zuivelexport.

Van de totale zuivelimport in Duitsland is het aandeel van de zuivelproducten uit Nederland over de afgelopen 4 jaren gegroeid (zie figuur 6).

Figuur 6 Import zuivel van Duitsland uitgedrukt in melkequivalenten

Import Duitsland	2020	2021	2022	2023	2024
Totaal	7,3	7,9	9,9	9,6	9,9
Waarvan uit NL	2,1	2,4	3,2	3,0	3,1
	29%	29,8%	32,1%	31,1%	30,9%

Bron ZuivelNL

Nederlandse zuivel over de grenzen van de Europese Unie (25% van totale NL zuivelproductie)

Nederland is één van de meest actieve EU-lidstaten op de wereldmarkt en zij is een belangrijke speler in de wereldhandel van zuivel. Het Nederlandse aandeel in de wereldhandel, die in 2023 zo'n 92,0 miljard kg melkequivalenten bedroeg, was 4,3%. Belangrijkste 3 exportbestemmingen buiten de EU zijn China (inclusief Hong Kong), het Verenigd Koninkrijk en Zuid-Korea, alle 3 goed voor een aandeel van 2% in het totaal.

Figuur 7
Ontwikkeling
zuivelimport China en
het aandeel zuivel vanuit
Nederland uitgedrukt in
melkequivalenten

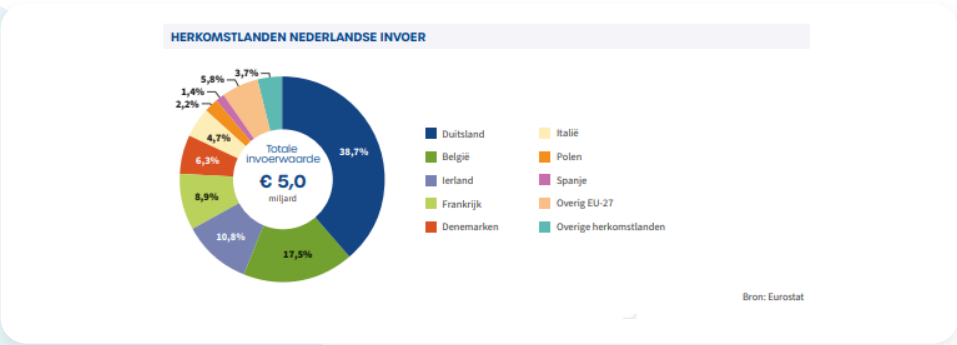
Import Duitsland	2020	2021	2022	2023	2024
Totaal	10,8	11,8	13,3	11,4	10,4
Waarvan uit NL	1,8	1,6	2,3	1,9	1,6
	16,4%	13,4%	17,0%	17,0%	15,7%

Bron ZuivelNL

Handel - Import

Naast exporteur is Nederland een belangrijke importeur van zuivel uit andere EU-lidstaten. Belangrijkste herkomstlanden zijn Duitsland, België en Ierland, welke verantwoordelijk zijn voor twee derde van de totale invoerwaarde. Circa 4% van de zuivelinvoer komt van buiten de EU, waarvan het grootste deel afkomstig is uit het Verenigd Koninkrijk en Nieuw-Zeeland (figuur 8) Het Nederlands zuivelhandelsoverschot bedroeg in 2023 € 5,3 miljard.

Figuur 8 : Herkomstlanden
Nederlandse invoer 2023.

Bron ZuivelNL

Ontwikkelingen

De duurzame zuivelproductie moet worden gezien binnen de context van 3 belangrijke mondiale trends: 1) geopolitieke spanningen en oorlogen 2) toenemende vraag naar voedsel door een groeiende en welvarendere wereldbevolking 3) klimatologische omstandigheden en wet-en regelgeving voor duurzamere zuivelproductie die druk geven op voedselproductie.

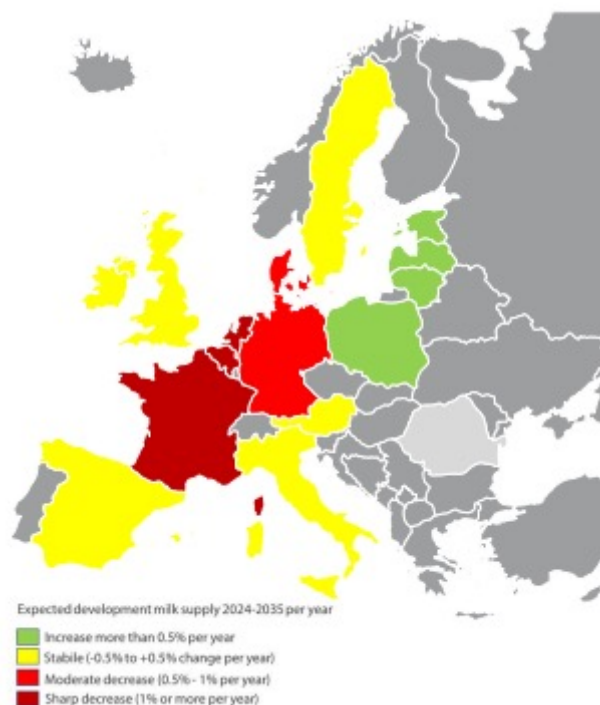
Kortom, een belangrijk vraagstuk is: **hoe gaat de Nederlandse zuivel duurzamer produceren en tegelijkertijd haar positie in een globaliserende wereld versterken en uitbouwen.**

De zuivelsector heeft te maken met flinke uitdagingen voor de toekomst (voldoende, gezond, betaalbaar zuivel met een lage ecologische voetprint) zowel op nationaal, Europees als mondiaal niveau.

Afnemende melkaanvoer in Noordwest-Europa en in Nederland

De productie in Noordwest-Europa en met name die in Nederland staat door diverse oorzaken onder druk. De prognoses voor de melkaanvoer in de periode 2024-2035 in Nederland zijn dalend.

De projecties voor de Nederlandse melkaanvoer 2024-2035 zijn een daling van de melkaanvoer met een daling van 1% of meer per jaar

Bron: Rabobank Research, Q2 juni 2025

Een eerste belangrijke oorzaak voor de dalende trend van melkaanvoer zijn de maatregelen die moeten worden genomen in de veehouderij om Nederland in lijn te krijgen met de doelen voor de emissiereducties voor tegengaan van klimaatverandering en het herstel van de biodiversiteit. Om de doelen te behalen, ontstaat druk op de omvang van de melkveestapel en daarmee op de melkaanvoer. De sector spreekt de wens uit om via innovatieve maatregelen de impact op milieu en klimaat te verminderen. Het is van belang om heldere kaders te hebben voor duurzamere zuivelproductie, waarbij een juiste afweging

van belangen en resultaten gemaakt moet worden. In lijn met bovenstaande speelt het overheidsbeleid gericht op uitkoopregelingen.

Er is grote bezorgdheid dat wet- en regelgeving voor duurzamere productie het concurrentievermogen van de EU en Nederlandse bedrijven verder onder druk zet. De positie van de Nederlandse zuivel moet in de context van de Europese zuivelsector worden gezet, omdat de EU zuivelbedrijven dusdanig sterk met elkaar verweven zijn, dat de impact in de hele regio wordt gevoeld.

Teruglopende productie van zuivel in Nederland leidt tot een lagere mate van voedselzekerheid en heeft op de langere termijn impact op de koploperspositie van het Nederlandse zuivelcomplex. Nederland zal ook voor de toeleverende industrie minder relevant worden. Met als gevolg dat toeleverende bedrijven mogelijk wegtrekken naar andere landen, immers de klanten zijn elders in de wereld. Met het wegtrekken van de toeleverende industrie trekt ook de kennis en innovatie weg.

Toenemende vraag naar zuivelproducten en de relevantie van het behoud van export

De mondiale vraag naar gezonde en voedzame zuivelproducten neemt toe door een groeiende wereldbevolking die zich ook dierlijke voedselproducten kan veroorloven. Noordwest EU is bij uitstek een regio waar zuivel op een duurzame wijze kan worden geproduceerd. Zuivelproducten vinden hun weg naar consumenten en klanten uit 3e landen. Die betalen daar een goede prijs voor. Deze export zorgt voor een sterke en gezonde financiële zuivelwaardeketen, waardoor de sector de mogelijkheid krijgt om te blijven investeren in duurzamere zuivelproducten.

Geopolitieke ontwikkelingen geven echter druk op export. Internationale afspraken zijn voorwaardenscheppend om internationale handel te stroomlijnen en te stimuleren. Dit biedt zekerheid als het gaat om beschikbaarheid en toegang van voedsel. Het kan ook positieve effecten hebben voor de positie van handelspartners in de keten. Echter de internationale handelsafspraken zijn aan wijzigingen onderhevig. Als voorbeeld kan het gewijzigde handelsbeleid van President Trump worden genoemd, maar ook worden repressieve maatregelen ingesteld die de zuivelhandel treffen. Denk bijvoorbeeld aan het anti-subsidie onderzoek dat China heeft ingesteld naar een aantal EU zuivelproducten. Dit is een reactie geweest op de tariefsverhogingen van de EU ingesteld op de import van elektrische voertuigen uit China. Naast bilaterale wijzigingen van handelsregels lijkt het hele internationale handelssysteem onder druk te staan. Voor de dierlijke sector spelen ook afspraken over het voorkomen van het verspreiden van dierziekten (veterinaire aspecten) een grote rol. Deze afspraken worden steeds vaker als handelspolitiek ingezet en blijven een groot

aandachtspunt. De gewijzigde regels rondom handel hebben bij uitstek een impact op de Nederlandse zuivel die op een mondiaal speelveld opereert. Geopolitieke ontwikkelingen hebben daarnaast impact op tal van zaken in de zuivelwaardeketen. Internationale ketens zijn verstoord geraakt door oorlogen (vb. Rusland – Oekraïne, of de uitbraak van Covid). Deze externe ontwikkelingen kunnen leiden tot kostenstijgingen van productiefactoren, zoals energiekosten, maar kan ook disruptief doorwerken in (internationale) grondstofketens (bijvoorbeeld voer).

De reis naar duurzamere environmental zuivelproductie staat hoog op de agenda

Verdere *environmental* verduurzaming van de zuivelproductie is een belangrijk thema voor de NL zuivelindustrie. Er wordt gewerkt aan tal van maatregelen om de impact op klimaat, energie en milieu verder terug te dringen. Dit gaat vrijwel altijd gepaard met meerkosten voor productie. Deze kunnen deels uit de markt worden verdiend, maar overheidsbeleid is nodig om verdere stappen te kunnen zetten. Daarvoor zijn monitoring van de duurzaamheidsinspanningen en transparantie van groot belang. Harmonisering van de berekening van de footprint is daarbij essentieel om de sector te stimuleren verder te ontwikkelen. De zuivelsector heeft de PEF-CR. Dit is een Europese methode voor het berekenen van de ecologische footprints van de impact van de productie van zuivelproducten op milieu en klimaat. Deze methodiek biedt de mogelijkheid om op éénzelfde wijze footprints berekenen: eenduidig, transparant, breed gedragen en met onafhankelijk geverifieerde berekeningen. Op dit moment is de methodiek vrijwillig en dat zorgt voor risico's voor een gelijk speelveld. Van belang is ook dat de vragen naar duurzamere productie van klanten/de markt en wet- en regelgeving voor duurzamere *environmental* zuivelproductie overeen komen. Te vaak is dit niet geharmoniseerd, zodat bedrijven last hebben van regeldruk en/of toegenomen administratieve lastendruk.

Op langere termijn zijn de volgende risico's te verwachten: de impact op de klimatologische omstandigheden in Nederland voor het houden van koeien komt onder druk: temperatuur, voldoende voedsel en water. De druk op het verspreiden van dierziekten kan hier ook een rol spelen. Daarnaast wordt rekening gehouden dat er druk komt te staan op de productiefactor arbeid: de opvolgingssituatie van melkveehouders en structurele beschikbaarheid van arbeiders in de zuivelketen vormen een risico op de langere termijn. Een tekort aan jongeren in de agrarische sector en voedingsmiddelenindustrie kan er toe leiden dat er minder innovatie en technologie in de sector wordt gebracht. Bovendien zal dat de risico op voedselproductie ook met zich meebrengen.

Voetnoten

- ¹ Kerncijfers NL zuivelsector: [Bekijk hier het document](#)
- ² Bulletin of the IDF 535/2025: IDF Global Marketing Trends Report. [Bekijk hier het document](#)
- ³ Trots op zuivel: [Bekijk hier het document](#)
- ⁴ NZO, Zuivel op hoog niveau, juli 2020. [Bekijk hier het document.](#)
- ⁵ Ernst en Young rapport: analyse van de economische bijdrage van de zuivelindustrie aan de NL economie: [Bekijk hier het document](#)
- ⁶ A new bulletin with a revised IDF global Carbon Footprint methodology for the dairy industry was published today - IDF - IDF is the leading source of scientific and technical expertise for all stakeholders of the dairy chain. [Bekijk hier het document.](#)
- ⁷ **The International Dairy Federation** (IDF) represents the global dairy sector and ensures the best scientific expertise is used to support high quality milk: [IDF - Global Dairy Expertise Since 1903](#)
- ⁸ Ernst en Young rapport, Analyse van de economische bijdrage van de zuivelindustrie aan de Nederlandse economie, augustus 2024: [Bekijk hier de link](#)
- ⁹ ZuivelNL: Zuivel in cijfers editie 2023 [Bekijk hier het document](#)
- ¹⁰ [Bekijk hier de link](#)

Bronnen

Achtergrondinformatie

Kerncijfers in brochure weergegeven te vinden [in dit document](#).

Bronnen

- ZuivelNL – Zuivel in cijfers 2023 - Zuivel in Cijfers - ZuivelNL - juni 2024
- EY – Analyse van de economische bijdrage van de Nederlandse zuivelindustrie aan de Nederlandse economie Dutch Dairy Industry DRAFT report 12092024 - Dutch translation – september 2024
- Verschillende publicaties Rabobank Research – Global dairy quarterly (kwartaalrapportages zuivelmarktontwikkelingen)
- CBS - De Nederlandse agrarische sector internationaal 2025 | CBS

Bijlagen te vinden via:

Zuivel in Cijfers - ZuivelNL tabblad 'tabellen zuivel in cijfers 2023, tabblad 40-51